

Briselē, 2023. gada 20. martā
(OR. en)

Starpiestāžu lieta:
2023/0079(COD)

7568/23
ADD 5

COMPET 234
IND 123
MI 213
POLCOM 49
RELEX 367
RECH 95
IA 46
CODEC 412

PRIEKŠLIKUMS

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsēkretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2023. gada 17. marts
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsēkretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	SWD(2023) 162 final
Temats:	KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMA ZIŅOJUMS [...] Pavaddokuments dokumentam Priekšlikums - Eiropas Parlamenta un Padomes regula, ar ko izveido satvaru, kā nodrošināt drošu un ilgtspējīgu apgādi ar kritiski svarīgām izejvielām, un groza Regulu (ES) 168/2013, (ES) 2018/858, 2018/1724 un (ES) 2019/1020

Pielikumā ir pievienots dokuments SWD(2023) 162 *final*.

Pielikumā: SWD(2023) 162 *final*

Briselē, 16.3.2023.
SWD(2023) 162 final

KOMISIJAS DIENESTU DARBA DOKUMENTS
IETEKMES NOVĒRTĒJUMA KOPSAVILKUMA ZIŅOJUMS

[...]

Pavaddokuments dokumentam

Priekšlikums
Eiropas Parlamenta un Padomes regula,

ar ko izveido satvaru, kā nodrošināt drošu un ilgtspējīgu apgādi ar kritiski svarīgām izejvielām, un groza Regulu (ES) 168/2013, (ES) 2018/858, 2018/1724 un (ES) 2019/1020

{COM(2023) 160 final} - {SEC(2023) 360 final} - {SWD(2023) 160 final} -
{SWD(2023) 161 final}

Kopsavilkuma lapa
Eiropas Kritiski svarīgo izejvielu akta ietekmes novērtējums
A. Problēmas būtība un nozīme ES mērogā
Kritiski svarīgās izejvielas (KSI) ir neaizvietojami izejresursi mūsu ekonomikā, jo īpaši tāpēc, ka tās izmanto, lai ražotu tehnoloģijas, kas nepieciešamas zaļās enerģijas izmantošanai, digitālās pārkārtošanas īstenošanai un stratēģiskai izmantošanai veselības aprūpes un aizsardzības nozarē. Ņemot vērā divējādās pārkārtošanās pieaugošās vajadzības, tiek prognozēts, ka pieprasījums pēc šīm izejvielām eksponenciāli palielināsies gan ES, gan globālā mērogā, radot piedāvājuma–pieprasījuma plaisas. Turklāt kritiski svarīgo izejvielu piegāde ES gan ieguves, gan pārstrādes posmā ir lielā mērā koncentrēta, bieži vien saņemot šīs piegādes no tikai vienas trešās valsts. Ja ES nespētu nodrošināt pietiekamu KSI piegādi, ES pastāvīgā atkarība varētu pakļaut Savienību šādiem riskiem: ģeopolitiskā ievainojamība; negatīva ietekme uz vidi un sabiedrību; rūpniecisko piegādes ķēžu pārtraukumi; augstas un svārstīgas cenas, kas kavē zaļo pārkārtošanos; dominējošie un kritiskie izejvielu piegādātāji izmanto savu ietekmi tirgū attiecībā uz lejupejām nozarēm. Šajā kontekstā galvenā identificētā problēma ir ES drošas un ilgtspējīgas piekļuves KSI trūkums, ko rada trīs apakšproblēmas, proti, nepietiekama piegādes risku paredzēšana un mazināšana, ES kritiski svarīgo izejvielu iekšzemes piegādes potenciāla nepietiekama attīstīšana, kuras cēlonis ir nepietiekama kapacitāte dažādos vērtības ķēdes posmos, un ES kritiski svarīgo izejvielu sagādes nepietiekama ilgtspēja un apritīgums.
Sasniedzamie mērķi
Kritiski svarīgo izejvielu akta vispārīgais mērķis ir risināt galveno problēmu — ES drošas un ilgtspējīgas piekļuves KSI trūkumu. Lai šo problēmu vislabāk risinātu, identificēto problēmu cēloņu tiešas risināšanas nolūkā ir izvirzīti šādi konkrētie mērķi. 1. konkrētais mērķis — palielināt ES nozares izpratni par riskiem, kuri saistīti ar KSI, globālajā piegādes ķēdē un to mazināšanu. 2. konkrētais mērķis — palielināt ES KSI vērtības ķēdes kapacitāti iekšējā tirgū. 3. konkrētais mērķis — samazināt ES KSI patēriņa vidisko pēdu. Tomēr to nevar panākt ar šajā ietekmes novērtējumā aplūkoto likumdošanas iniciatīvu vien. Pastiprināti centieni dažādot starptautisko tirdzniecību un ieguldījumus novērš starptautisko tirgu izkropļojumus un veicina augstu sociālo un vides standartu ievērošanu partnerībās un sadarbībā ar trešajām valstīm. Būs arī nepieciešams aktīvāk īstenot pētnieciskos un inovāciju centienus, lai aizstātu kritiski svarīgās izejvielas un līdz minimumam samazinātu resursu iegūšanas ietekmi uz vidi, kā arī būs jāpilnveido prasmes un jāpanāk sabiedrības atbalsts. Šie aspekti ir plašāk apskatīti pievienotajā paziņojumā, kas ir Eiropas Kritiski svarīgo izejvielu akta daļa.
ES līmeņa rīcības pievienotā vērtība (subsidiaritāte)

ES rīcība ir būtiska, lai panāktu apjomradītus, kā arī dažādības panāktus ietaupījumus un ierobežotu, ja ne pilnīgi novērstu, centienu sadrumstalotību un no tās izrietošo efektivitātes trūkumu. Saskaņā ar šo loģiku ierosinātās darbības ir vērstas uz jomām, kurās rīcībai Savienības līmenī ir pierādāma pievienotā vērtība vajadzīgo centienu mēroga, ātruma un apjoma dēļ. Piemēram, darbības, kuras vērstas uz ieguldījumu mobilizēšanu kritiski svarīgo izejvielu projektiem visas vērtības ķēdes satvarā, varētu visefektīvāk izstrādāt un koordinēt Savienības līmenī, ņemot vērā nepieciešamo ieguldījumu apjomu, kā arī tāpēc, ka rezultātā panāktā kapacitāte nāktu par labu visam iekšējam tirgum. Vienlaikus darbības, kuras vērstas uz uzraudzības kapacitātes uzlabošanu Savienības līmenī, nodrošinās lielāku efektivitāti nekā būtu iespējams bez koordinēšanas. Kopā dalībvalstis un Komisija varēs labāk paredzēt piegādes pārtraukumus nekā tas būtu iespējams tikai ar dalībvalstu atsevišķajiem centieniem. Piedāvātajam satvaram būtu jānodrošina efektīvāks uzdevumu sadalījums un dalīšanās ar attiecīgo informāciju, lai novērstu centienu pārklāšanos.

B. Risinājumi

Risinājumu varianti izvirzīto mērķu sasniegšanai. Vēlamais risinājums (ja ir). Ja ne, tad kāpēc?

Risinājumi ir sakārtoti dažādos pīlāros, ar kuriem tiek piedāvātas atšķirīgas politikas pieejas konkrēto mērķu sasniegšanai. Risinājumos tiek apvienoti dažādi politikas pieeju kopumi, pamatojoties uz to vērienu, kā arī to, kas ir sasniedzams ar dažādām pārvaldības struktūrām, lai katrā risinājumā paredzēto uzdevumu izpildei būtu pieejams atbilstošs resursu apjoms.

1. politikas risinājums paredz mehānismu stratēģiski svarīgo izejvielu mērķrādītāju noteikšanai. Tajā ir paredzēta pārvaldības struktūra, ko pārrauga īpaša ES KSI valde ar valstu aģentūru tīkla un Komisijas darbības spēju atbalstu. Šāda struktūra izstrādātu uzraudzības spējas, koordinētu ES stratēģiskos krājumus un nodrošinātu, ka uzņēmumi ir labāk sagatavojušies turpmākiem piegādes pārtraukumiem. Tas ietver elementus vērtības ķēdes atbalstam, jo īpaši koordināciju izpētes posmā, lielāku atbalstu KSI projektiem valstu līmenī un vienkāršāku piekļuvi finansējumam. Apritīguma ziņā tajā ir paredzēts ieteikums attiecībā uz plaša patēriņa mazo elektroniku un turpmākās rīcības izziņošanu. Tas paredz aktīvāku ES rīcību starptautisku standartu izveidē, kā arī KSI ilgtspējības sertifikācijas programmu minimālo prasību noteikšanā un informācijas prasību noteikšanā attiecībā uz ES tirgū laisto KSI vidisko pēdu.

2. politikas risinājums paredz tādu pašu pārvaldības mehānismu un uzraudzības, stratēģisko krājumu un risku gatavības uzdevumus kā 1. politikas risinājums. Tas arī paredz vairāk pilnveidot vērtības ķēdi ES, nosakot stingrākus pienākumus attiecībā uz izpēti un īstenojot stratēģiskos projektus stratēģiski svarīgo izejvielu vērtības ķēdes satvarā. Šiem projektiem tiktu racionalizēts atļauju izsniegšanas process un atvieglota piekļuve finansējumam. Apritīguma veicināšanas pasākumi ietver mērķorientētu grozījumu veikšanu leguves rūpniecības atkritumu direktīvā. Pasākumi attiecībā uz standartiem ietver papildu standartu izstrādi rūpnieciskajiem procesiem, savukārt pasākumi attiecībā uz vidisko pēdu ietver KSI robežvērtību progresīvu izstrādi, ja konkrētā novērtējumā tiek konstatēts, ka tas neietekmētu piegādes drošību.

3. politikas risinājumā tiek izvērsta ārējā kapacitāte pārvaldības ziņā, kā rezultātā ir iespējams piedāvāt ambiciozus pasākumus attiecībā uz stratēģiskajiem krājumiem, uzraudzību un gatavību riskiem. Tajā arī tiek izvērsta stratēģisko projektu koncepcija, kam tiktu nodrošināts papildu atbalsts atļauju izsniegšanas jomā, šim jautājumam novirzot tieši šim nolūkam paredzētus resursus dalībvalstīs un izveidojot īpašu Eiropas KSI fondu. Līdzīgi kā 2. politikas

risinājumā arī šajā risinājumā ir iekļauti pasākumi saistībā ar apritīgumu, standartiem un vidisko pēdu.

Visu politikas risinājumu pamatā ir ideja par kritiski un stratēģiski svarīgām izejvielām, kas ir īpašas stratēģiskas nozīmes izmantojumiem nepieciešamo izejvielu apakškopa.

Ietekmes novērtējums liecina, ka vēlamais risinājums, jo īpaši efektivitātes un ieinteresēto personu atbalsta ziņā, ir 2. politikas risinājums. Jānorāda, ka 3. politikas risinājums ir vērīgāks un tas nodrošinātu mērķu ātrāku sasniegšanu.

Dažādu ieinteresēto personu viedokļi. Atbalsts konkrētiem risinājumiem

Ierosināto pīlāru dažādības dēļ nav iespējams viennozīmīgi piesaistīt ieinteresēto personu viedokļus risinājumiem kopumā. Tā vietā ietekmes novērtējumā ir izklāstīti ieinteresēto personu viedokļi par katru no pīlāriem. Kopumā secināms, ka ieinteresētās personas nozarē vairāk atbalsta striktākus pasākumus, kas ir piedāvāti 3. politikas risinājumā attiecībā uz pārvaldību un atbalstu vērtības ķēdē. Publisko iestāžu viedokļi dalās; mazliet lielāks atbalsts ir tīklā balstītai pieejai attiecībā uz pārvaldību, kāds tiek piedāvāts 2. politikas risinājumā. Pilsoniskā sabiedrība atbalstītu 2. un 3. politikas risinājumā piedāvātos visstingrākos pasākumus attiecībā uz apritīgumu un vidisko pēdu.

C. Risinājumu ietekme

Kādus ieguvumus nodrošinās risinājumu varianti (ja tādi ir, pretējā gadījumā — galvenie

risinājumi)?

Paredzams, ka **1. risinājums** nodrošinās ekonomiskos ieguvumus uzņēmumiem, pateicoties ES atbalstu virzošajiem mērķrādītājiem. Tie arī gūtu labumu no labākas ES spējas veikt uzraudzību, ko nodrošinātu tīkls, savukārt dažādošanu un noturības stiprināšanu veicinātu valsts līmeņa pasākumi, kā arī mērķorientēts atbalsts vērtības ķēdē attiecībā uz izpēti, atļauju izsniegšanu un finansējumu. Pasākumi attiecībā uz atkritumu apsaimniekošanas regulējumu varētu veicināt plašāku atkritumu atgūšanu, savukārt prasības attiecībā uz vidiskās pēdas deklarāciju un standartu izstrāde varētu uzlabot ilgtspējas informācijas kvalitāti.

2. risinājums radītu lielākus ieguvumus nekā 1. risinājums. Lai arī ar pārvaldību, uzraudzību un stratēģiskajiem krājumiem saistītā rīcība ir tāda pati kā 1. risinājumā, darbības attiecībā uz atbalstu vērtības ķēdē nodrošina problēmu cēloņu stratēģiskāku un visaptverošāku risināšanu. Piedāvājot attīstīt stratēģiskos projektus, ko veicinātu racionalizēta atļauju izsniegšana un piekļuve finansējumam, šis risinājums labāk veicinātu ES piegādes mērķrādītāju sasniegšanu attiecībā uz stratēģiski svarīgajām izejvielām visā vērtības ķēdē, vienlaikus arī uzlabojot lejupējo lietotāju konkurētspēju. KSI vidiskās pēdas deklarācijas nodrošinātu labāku informāciju patērētājiem. Arī ar izpēti un atkritumiem, jo īpaši reciklēšanas mērķrādītājiem, saistītie pasākumi sekmētu spēcīga sekundāro izejvielu tirgus attīstību.

3. risinājums panāktu vēl lielākus ekonomiskos ieguvumus uzņēmumiem un ekonomikai plašākā mērogā, jo īpaši nodrošinot lielāku atbalstu uzraudzībai, stratēģiskajiem krājumiem un risku dažādošanai, ko īstenotu, izmantojot ārēju darbības kapacitāti. Risinājumā paredzētajā atbalstā stratēģisko projektu finansēšanai tiktu izmantots plašākas ietekmes fonds, savukārt attiecībā uz stratēģiskajiem projektiem tiktu dots signāls, ka tie ir sabiedrības interesēs, kā rezultātā to atbalstam būtu novirzāma lielāka dalībvalstu administratīvā kapacitāte. Vidiskās pēdas sliekšņvērtības palielinātu tirgū esošo KSI ilgtspēju. Risinājumi attiecībā uz atkritumiem, vidisko pēdu un standartiem ir tādi paši kā 2. risinājumā paredzētie.

Cik izmaksās risinājumu varianti (ja tādi ir, pretējā gadījumā — galvenie risinājumi)?

1. risinājums paredz minimālas administratīvās izmaksas lielajiem uzņēmumiem, kuri darbojas KSI vērtības ķēdē un kuriem būtu jāziņo informācija par uzraudzību, kā arī dažiem lejupējiem ražotājiem. Ir arī ar vidisko pēdu saistītās izmaksas, kas attiektos uz visiem uzņēmumiem, kuri tirgo KSI, par kurām ir sagatavoti aprēķināšanas noteikumi, un uzņēmumiem, kuri vēlas paust vispārīgus apgalvojumus par vidisko pēdu. Izmaksas Komisijai un dalībvalstīm galvenokārt ir saistītas ar ierosināto pasākumu izpildes panākšanu, jo īpaši ar tādas pārvaldības struktūras izveidi, kas pildīs uzdevumus, kā arī dalībvalstu ziņošanas pienākumiem (piemēram, par izpēti).

2. risinājums paredz līdzīgas izmaksas uzņēmumiem, kā arī jaunas papildu izmaksas ieguves rūpniecības atkritumu apsaimniekotājiem un EEI ražotājiem, kam būtu jāsniedz informācija par attiecīgi to produkcijā un atkritumu plūsmās esošajām KSI. Izmaksas dalībvalstīm palielinātos līdz ar papildu prasībām attiecībā uz izpēti, lai gan šīs izmaksas tiktu sadalītas, pamatojoties uz valsts teritorijas lielumu. Komisijas izmaksas galvenokārt būtu saistītas ar efektīvas pārvaldības un uzraudzības sistēmas izveidi un citu pasākumu, piemēram, attiecībā uz aprītīgumu un vidisko pēdu, īstenošanu.

3. risinājums paredz būtiskas izmaksas Komisijai un dalībvalstīm saistībā ar ārējās darbības kapacitātes izveidi. Tas ļautu veikt plašāka mēroga darbības un tādējādi nodrošinātu konkrēto mērķu efektīvāku sasniegšanu, taču tam būtu nepieciešami ievērojami budžeta līdzekļi.

Papildus 1. un 2. risinājumā paredzētajām līdzīgajām izmaksām šis risinājums radītu arī lielākas izmaksas uzņēmumiem, kam būtu jāizpilda papildu prasības attiecībā uz gatavību, stratēģiskajiem krājumiem un savu piegādes ķēžu revīziju.
Ietekme uz MVU un konkurētspēju
Vēlamie pasākumi radītu ieguvumus MVU, piemēram, mazākiem izpētes uzņēmumiem, kam būtu pieejami papildu dati un informācija, ko sniegtu dalībvalstis. Vienlaikus KSI vērtības ķēdē vai lejupējos sektoros strādājošie MVU gūtu labumu no papildu uzraudzības un citiem risku mazināšanas pasākumiem, par kuriem ir maz ticams, ka tie citādi šādus pasākumus īstenotu. Tiešās administratīvās izmaksas, kas izriet no, piemēram, ziņošanas pienākumiem, uz šiem uzņēmumiem netiek attiecinātas. Tie arī gūs labumu no lielākas finansējuma pieejamības. Kopumā tie paši pasākumi, kas radītu ieguvumus MVU, arī veicinātu ES nozares konkurētspēju. Stratēģisko projektu attīstīšana arī palielinātu ES noturību, stiprinot KSI vērtības ķēdi, jo īpaši attiecībā uz stratēģiski svarīgajām izejvielām, kā rezultātā lejupējie sektori gūtu labumu no drošākas KSI piegādes, kas tos padarītu konkurētspējīgākus salīdzinājumā ar konkurentiem no citām pasaules daļām.
Nozīmīga ietekme uz valstu budžetiem un pārvaldes iestādēm
Dalībvalstīm rastos izmaksas saistībā ar līdzdalību pārvaldības struktūrā, informācijas apmaiņu ar valdi un pasākumu īstenošanu, piemēram, stratēģisko krājumu koordināciju, uzņēmumu risku gatavību, atļauju izsniegšanu, atkritumu apsaimniekošanu un izpēti.
Cita paredzama būtiska ietekme
Šajā iniciatīvā cita būtiska ietekme nav paredzama. Paredzams, ka tā neradīs būtisku kaitējumu videi, vienlaikus ar to tiks izveidoti pasākumi KSI aprītīguma un to labākas ilgtspējas veicināšanai, nosakot pasākumus saistībā ar vidisko pēdu.
Proporcionalitāte
Vēlamais risinājums ir atbilstošāks proporcionalitātes principam, jo tajā netiek radīta konkrēta ārējā darbības kapacitāte ar KSI saistīto uzdevumu izpildei. Tomēr tādējādi tiek mazināta konkrēto mērķu sasniegšanas efektivitāte.
D. Turpmākie pasākumi
Piecus gadus pēc šā tiesību akta piemērošanas datuma Komisija izvērtēs šīs likumdošanas iniciatīvas rezultativitāti, efektivitāti, saskaņotību, aktualitāti un ES pievienoto vērtību un Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai iesniegs ziņojumu par galvenajiem konstatējumiem. Pamatojoties uz novērtējuma ziņojumu, Komisija var ierosināt uzlabojumus Eiropas Kritiski svarīgo izejvielu aktā, ar kura īstenošanu būtu arī skaitliski jānovērtē, ciktāl ir sasniegti īstenošanas aktā norādītie Eiropas piegādes kapacitātes mērķrādītāji. Novērtējumā ir iekļauti progresa uzraudzības rādītāji.